

Terugblikken en vooruit- zien

M. HEBBRECHT,
P. EIKELENBOOM,
R. VAN DER MAST

Een jaar geleden kwam bij de redactie van het Tijdschrift voor Psychiatrie de gedachte op om bij het begin van het millenniumjaar 2000 een themanummer uit te geven waarin wordt teruggeblikt op de beginperiode van het Tijdschrift. De eerste jaargang van toen nog het 'Nederlands' Tijdschrift voor Psychiatrie verscheen in 1969, als voortzetting van de Voordrachtenreeks.

Aan een aantal gastauteurs werd gevraagd commentaar te leveren op een, soms eigen, artikel dat eind jaren zestig, begin jaren zeventig in het Tijdschrift verscheen. Ze kregen als 'opdracht' enkele beschouwingen te wijden aan de veronderstellingen van de oorspronkelijke auteurs, rekening houdend met de huidige stand van zaken op een specifiek deelterrein. Wat is er van de vroegere verwachtingen uitgekomen? Ook mochten zij zich wagen aan toekomstvoorspellingen. Door de meeste aangezochte auteurs werd enthousiast op ons verzoek ingegaan.

De oorspronkelijke artikelen, die in dit speciale millenniumnummer van commentaar worden voorzien, zijn reeds eind vorig jaar in een facsimile-uitgave aan u toegestuurd. De artikelen zijn alle geschreven rondom 1970. Dit bleek, achteraf gezien, een turbulente periode, die gekenmerkt werd door veranderingen van paradigma's binnen ons vakgebied: van een dominante psychotherapeutische benadering met een sterk accent op maatschappelijke veranderingen naar een ziektekundige of stoornisgerichte benadering met belangstelling voor neurobiologische vraagstukken. Waarschijnlijk verschenen er destijds daarom zoveel beschouwend bijdragen over richtingen en gewenste ontwikkelingen binnen de psychiatrie, met een sterkere persoonlijke betrokkenheid en voorkeur dan naar huidige maatstaven gebruikelijk is. Terugblikkend kunnen we enerzijds vaststellen welke van de toen verwachte glorieuze ontwikkelingen zich niet hebben voorgedaan. Anderzijds blijken enkele bijdragen uit die periode een aanzet te zijn geweest tot nieuwe en onvoorziene ontwikkelingen, zoals nieuwe werkterreinen, die thans als een belangrijk onderdeel van ons vakgebied worden beschouwd (bijvoorbeeld de consultatieve psychiatrie en de ouderenpsychiatrie).

Dit maakt duidelijk dat het doen van voorspellingen altijd een riskante onderneming blijft. Men projecteert als het ware trends die men afleidt uit observaties uit het verleden in de toekomst. Wanneer de gegevens representatief zijn en verleden en toekomst op dezelfde lijn liggen, is accurate predictie mogelijk. Maar dit kan ook niet het geval zijn. Bij de overgang van de negentiende naar de twintigste eeuw ontwikkelde Sigmund Freud een theorie die gevolgen had voor de psychiatrie en de psychotherapie die men op dat ogenblik niet kon voorzien. Een persoon, een groep of een nieuwe ideologie die op dit ogenblik veel weerstand oproept of een ver-

waarloosbare betekenis schijnt te hebben, kan niet te voorspellen gevolgen hebben voor de wijze waarop we dertig jaar later de psychiatrie zullen beoefenen. Ook blijkt pas later dat een bepaalde figuur (zoals Trimbos) of een bepaalde stroming (zoals de antipsychiatrie) veel minder invloedrijk wordt dan men voorzag. Het valt af te wachten of de thans bloeiende biologische psychiatrie de verwachtingen op therapeutisch vlak in de toekomst verder zal inlossen. We kunnen echter niet ontkennen dat de ontdekkingen in de jaren vijftig enorme therapeutische implicaties hebben gehad.

Zal er binnen dertig jaar nog behoefte bestaan aan psychiaters? Psychologen en geesteswetenschappers willen graag de psychotherapie overnemen die de psychiatrie zoekt te delegeren. Internisten en neurologen willen wellicht de niet-introspectieve patiënten met effectieve psychofarmaca behandelen. Als men berekent wat een psychiater kost en nagaat of hetzelfde werk niet ook door goedkopere, minder langdurig opgeleide beroepsgroepen kan worden gedaan, is de conclusie misschien snel getrokken. De toenemende specialisatie in deelgebieden van de psychiatrie kan bovendien tot gevolg hebben dat psychiaters steeds verder van elkaar verwijderd raken. Zal het de psychiaters net zo vergaan als de zenuwartsen?

Toevalsontdekkingen (serendipiteit) en levendige ideologieën waarvan we nu het belang minimaliseren, kunnen de inhoud en wijze van psychiatrie bedrijven ingrijpend veranderen. De structuren en het kader waarin we ons werk doen, zullen waarschijnlijk vooral beïnvloed worden door maatschappelijke, socio-economische en politiek-ideologische factoren. We zullen de komende dertig jaar geenszins ontkomen aan de dwingende eis om te laten zien dat wat we beweren en doen meetbaar, effectief en efficiënt is. Hopelijk gaat dit echter niet ten koste van het rechtstreekse contact met patiënten.

In 1999 verliet Frank Kortmann de redactieraad en traden Jean-Luc Klompenhouwer, Boudewijn Van Houdenhove en Dick Raes toe. Verder werd mevrouw M. van Lennep als bureauredacteur opgevolgd door mevrouw C. Kramer. Als neerlandicus onderwerpt zij alle artikelen aan een laatste controle op taal, stijl en vormfouten. De redactie is erg blij dat het aanbod van manuscripten in 1999 aanzienlijk hoger lag dan het jaar ervoor en in het algemeen van goed niveau was. We hopen dat u ook in 2000 het Tijdschrift ruimhartig uw manuscripten wilt toevertrouwen.

Ten slotte willen we u, lezers, namens de redactie van het *Tijdschrift voor Psychiatrie* een goed begin van het nieuwe millennium toewensen en veel bezinnend leesgenoegen met dit speciale nummer.